

Sisältö

Keskeinen viesti	2
Haasteet ja muutokset	4
Avoin sosiaalinen innovaatio	6
Living Labit	7
Agora	9
Tulokset	11
Konferenssit	13
Paikalliset pilottiprojektit	15
Koulutuspoliittiset suositukset	17

Demokratia on keskeinen osa Euroopan unionin (EU) identiteettiä, mutta sitä haastavat polarisaatio, digitalisaatio ja kestävyden tarve. Yksi tapa vahvistaa demokratiaa on demokratiakasvatus (Education for Democracy, EfD), mikä voimaannuttaa kansalaisia, erityisesti nuoria, osallistumaan demokraattisiin prosesseihin. DEMOCRAT-hanke käytetään transformatiivista koulutusta demokraattisten taitojen kehittämiseen. Keskeiset näkökulmat hankkeesta:

Demokratian ymmärtäminen

- Demokratia ei ole vain poliittinen järjestelmä, vaan myös sosiaalinen järjestys, joka on osa arkipäiväämme.
- Demokratian ylläpitämiseksi koulutusta on kehitettävä, jotta se vastaa digitalisaation ja kestävyden haasteisiin.

Osaamiskehys ja eurooppalaisen opetussuunnitelman hahmottelu

- Kansalaisosaamisen selkeä kehys ohjaa transformatiivista koulutusta demokratian hyväksi, ja täydentää EU:n ja Euroopan neuvoston olemassa olevia kehyksiä.
- Tämä kehys viitoittaa tietä eurooppalaisen opetussuunnitelman hahmotteluun, mikä auttaa sisällyttämään demokratiakasvatuksen opetuskäytäntöihin kouluissa ja muissa oppimisympäristöissä.
- Laajempi eurooppalaisen opetussuunnitelman kehys voi myös auttaa kansallisia viranomaisia integroimaan demokratiakasvatuksen osaksi koulutusjärjestelmiään.

Demokratian opettaminen ja oppiminen

- Koulujen tulisi sisällyttää demokraattiset käytännöt osaksi organisaation toimintatapoja, ei vain tiettyihin oppitunteihin.
- Demokratian oppimisen tulee tapahtua yhteistyössä paikallisissa, globaaleissa ja digitaalisissa ympäristöissä.
- Oppilaiden tulee ymmärtää ja toimia oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti suhteessa vertaisiinsa, opettajiin, vanhempiin, paikallisviranomaisiin ja muihin poliittisiin toimijoihin.

- Opettajat ovat keskeisessä asemassa luomassa ympäristöjä, joissa oppilaat voivat oppia ja harjoitella demokratiaa.
- Näiden toimien avulla koulutus voi vahvistaa demokraattista osallistumista ja kansalaisuutta.

Demokratia kohtaa lisääntyviä uhkia, kuten polarisaatiota, ääriajattelua, epäluottamusta tiedettä ja tutkittua tietoa kohtaan sekä salaliittoteorioiden leviämistä. Globaalit ongelmat, kuten ilmastonmuutos, pandemiat ja kasvava eriarvoisuus, lisäävät tilanteen kompleksisuutta. Ne uhkaavat demokraattisia perusarvoja – vapautta, tasa-arvoa, solidaarisuutta ja perusoikeuksien kunnioittamista.

Digitalisaatio

Digitalisaatio muokkaa yhteiskuntaa merkittävästi. Ihmiset toimivat kyberavaruudessa ja muodostavat virtuaalisia yhteisöjä yli rajojen. Tämä digitaalinen ulottuvuus on huomioitava kaikissa demokratiaprosesseissa.

Kestävyys

Vastuu planeetasta on nyt osa demokraattista agenda. Demokraattisen kansalaisuuden tulee ulottua globaaliksi ja käsitellä ympäristöhuolia asianmukaisesti.

Eurooppalainen kestävän demokration malli

Koska demokratia on keskeinen osa EU:n identiteettiä, sen tulisi olla etusijalla yhteiskunnallisten ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. EU:n demokration mallin tulee olla kestävä, ja EU:n kestävyden mallin tulee olla demokraattinen. Yksi tehokas tapa vahvistaa tätä mallia on Demokratiakasvatus, joka suuntautuu vastuulliseen demokraattiseen kansalaisuuteen. Kansalaiset käsittelevät paikallisia, alueellisia, kansallisia ja globaaleja kysymyksiä. Tämä kehys voi ohjata kansallisia ja alueellisia Demokratiakasvatusstrategioita ja voimaannuttaa erityisesti nuoria transformatiivisen oppimisen kautta, mikä vahvistaa demokraattista sitoutumista ja toimintaa.

Demokratiaa tukeva kasvatus

Vaikka demokratiakasvatus on osa kansalaiskasvatusta EU:ssa, sille pitää panna enemmän painoarvoa ja selvä rooli, jotta se vastaa kasvaviin demokrationvastaisiin liikehdintöihin. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan johdonmukainen demokraattisten osaamisten kehys, joka auttaa kansalaisia kohtaamaan paikallisia, alueellisia, kansallisia ja globaaleja haasteita. Tämä kehys voi toimia oppaana kansallisille ja alueellisille demokratiakasvatuksen strategioille ja voimaannuttaa kansalaisia transformatiivisen oppimisen avulla.

DEMOCRAT-hanke on avoimen sosiaalisen innovaation prosessi, joka perustuu yhteiskuntatieteelliseen näyttöön demokratiakasvatuksen ja siihen liittyvien alojen osalta.

Mitä ovat sosiaaliset innovaatiot?

Innovaatio voidaan määritellä uudeksi vastaukseksi teknologisiin, taloudellisiin ja/tai sosiaalisiin haasteisiin. Ratkaisua voidaan pitää innovaationa, kun se on otettu käyttöön laajemmin sen alkuperäisen sosiaalisen "nichen" ulkopuolella. Sosiaalinen innovaatio viittaa uusien ratkaisujen luomiseen sosiaalisiin tarpeisiin ja ongelmiin.

Sosiaalisesta keksinnöstä sosiaaliseen innovaatioon

Sosiaaliset keksinnöt, kuten uudet opetusmenetelmät, muuttuvat sosiaalisiksi innovaatioiksi, kun niitä otetaan laajasti käyttöön ja ne säilyvät ajan myötä. DEMOCRAT pyrkii luomaan tällaisia sosiaalisia keksintöjä kehittämällä osaamiskehityksen vastuulliselle demokraattiselle kansalaisuudelle, eurooppalaisen opetussuunnitelman ja arviointityökaluja. Näitä keksintöjä testataan kouluissa ja oppimisympäristöissä, ja menestyneitä malleja pyritään laajentamaan laajempiin sosiaalisiin innovaatioihin.

Sosiaalinen innovaatio demokratiakasvatuksessa

Keskeinen elementti avoimen sosiaalisen innovaation projektissa on koulutusyhteisön osallistaminen alusta lähtien. DEMOCRAT tunnistaa koulutuksen haasteet yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja on perustanut Living Lab -alustoja – foorumeita, joissa määritellään sosiaalisia haasteita, etsitään ratkaisuja ja testataan sekä hienosäädetään niitä paikallisten pilottihankkeiden kautta.

Mitä ovat Living Labit?

Living Labit ("elävät (oppimis)laboratoriot") ovat iteratiivisia, keskinäiseen oppimiseen perustuvia prosesseja, joihin osallistuu eri sidosryhmiä tietyn ajan kuluessa. DEMOCRAT-hanke käyttää Living Labeja seuraaviin tarkoituksiin:

- Yhteistyö käytännön toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa demokratiakasvatuksen tehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi ja demokraattisen sitoutumisen vahvistamiseksi EU-maissa.
- Oppiminen uusista lähestymistavoista koulutuksessa omien ja muiden kokemusten kautta.
- Ratkaisujen yhteiskehittäminen ja testaaminen.

Living Labit yhteiskehittämisen välineenä

Living Labit tarjoavat yhteistyöalustoja, joiden kautta koulutusyhteisöt voivat osallistua vastuullisen demokraattisen kansalaisuuden edistämiseen tähtäävien koulutusstrategioiden kehittämiseen ja testaamiseen. DEMOCRAT-hanke on perustanut kuusi kansallista Living Labia (Viro, Suomi, Saksa, Irlanti, Puola ja Espanja) ja yhden ylikansallisen Living Labin rajat ylittävän yhteistyön edistämiseksi.

Living Labien toiminta

Jokaisessa osallistujamaassa Living Labit toimivat innovatiivisina keskuksina, jotka järjestävät työpajoja ja muita tapahtumia monien eri sidosryhmien sitouttamiseksi avoimeen sosiaalisen innovaation prosessiin. Yli 100 osallistujaa per Living Lab (mukaan lukien julkiset viranomaiset, opettajat ja asiantuntijat) ovat osallistuneet toimintaan jakaen parhaita käytäntöjä ja keskustellen demokratiakasvatuksen periaatteista. Keskusteluja on käyty muun muassa vastuullisen demokraattisen kansalaisuuden osaamiskehyksestä, eurooppalaisen opetussuunnitelman hahmottelusta ja arviointivälineistä.

Toteutetut työpajat

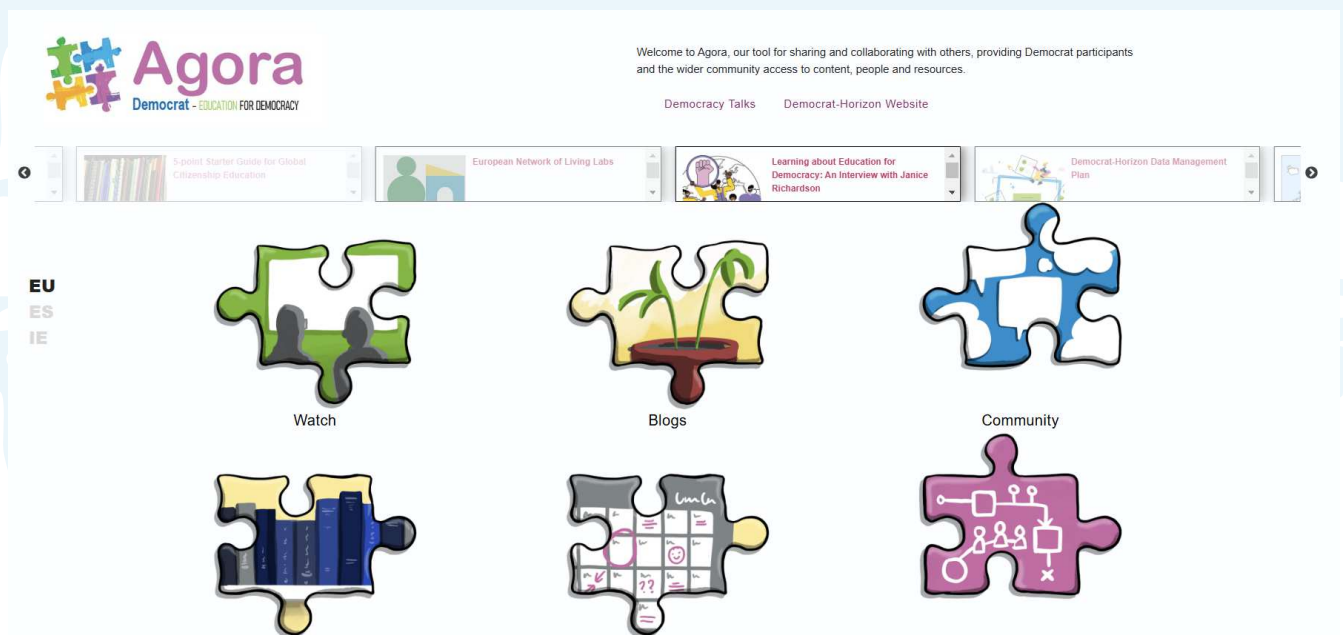
Kolme kansallisten ja kansainvälisten työpajojen sarjaa on jo saatu päätökseen. Niissä on keskitytty hankkeen vision määrittelyyn, osaamiskehyksen ja opetussuunnitelman validointiin sekä paikallisten koulutushankkeiden suunnitteluun.

Tulevat työpajat

Seuraavat työpajat keskittyvät pilottihankkeiden seurantaan ja arviointiin, työkalujen ja materiaalien hienosäätöön sekä menestyneiden innovaatioiden skaalausstrategioiden kehittämiseen.

DEMOCRAT-hankkeen digitaalinen alusta Agora toimii Living Labien online-foorumina. Se mahdollistaa sidosryhmien digitaalisen osallistumisen kansallisiin ja ylikansallisiin Living Labeihin fyysisen osallistumisen lisäksi.

Agoran palvelut

- Agora tukee projektikumppaneiden ja sidosryhmien välistä yhteistyötä.
- Se tarjoaa joustavan rakenteen tausta-asiakirjojen, blogien, haastattelujen ja videoiden jakamiseen kansainvälisille ja kansallisille demokratiakasvatuksen toimijoille.
- “Democracy Talks” -sessioiden kautta kansainväliset asiantuntijat jakavat tietämystään ja oppivat hankkeen tuloksista.

Democracy Talks -sessiot

Vuonna 2025 Agora isännöi asiantuntijoita, kuten Ingeborg Breinesia (rauhaa, globaalia kansalaisuutta ja demokratiaa käsittelevän koulutuksen asiantuntija) ja Timothy Murphyä (demokraattisen pedagogiikan asiantuntija).

Kansainvälisten sidosryhmien osallistumisen edistämiseksi ja hankkeen tulosten levittämiseksi kansainvälinen Agora järjestää verkossa Democracy Talks -keskustelutilaisuuksia. Näissä tilaisuuksissa kansainväliset EfD-akateemiset asiantuntijat jakavat tietämystään ja saavatuusnäkökulmia Democrat-hankkeeseen.

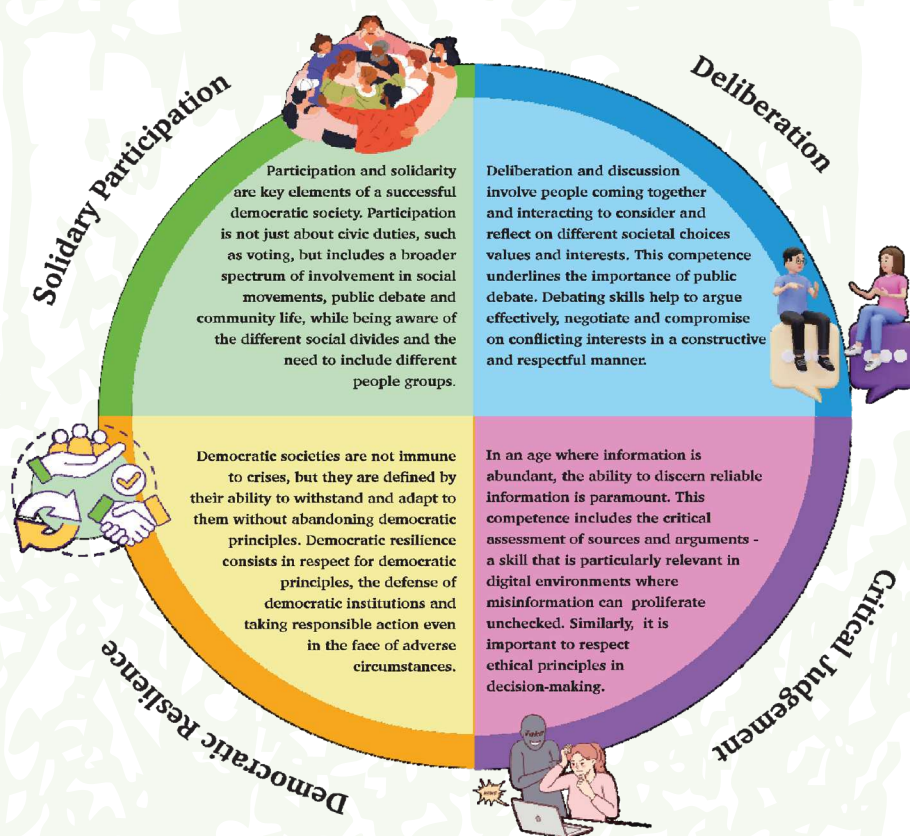
Vuonna 2024 Democracy Talks kutsui Democrat-hankkeen yliopistokumppaneita jakamaan näkemyksiä omista maistaan. Keskusteluihin osallistuivat myös kansainväliset asiantuntijat, kuten Katarina Popović Serbiasta (Kansainvälisen aikuiskoulutusneuvoston pääsihteeri) ja Valeria Damiani Italiasta (Kansalaiskasvatuksen tutkimusverkoston koollekutsuja).

Vuonna 2025 kutsuvieraisiin kuuluvat Ingeborg Breines, kansainvälinen asiantuntija rauhankasvatuksen, globaalin kansalaisuuden ja demokratian alalla, sekä Limerickin yliopistosta Timothy Murphy, joka käsittelee pedagogista harkintaa demokratian edistämisessä.

DEMOCRAT-projekti on päättännyt onnistuneesti ensimmäisen projektikautensa intensiivisessä yhteistyössä, ja siinä on saavutettu seuraavat tulokset.

Yhteinen visio ja osaamisen viitekehys

Ensimmäisten kuuden kuukauden aikana DEMOCRAT-projektissa on kehitetty yhteinen visio demokratiakasvatuksen tulevaisuudelle ja hahmoteltu vastuullisen demokraattisen kansalaisuuden osaamisen viitekehys, joka sisältää neljä osaamisaluetta.

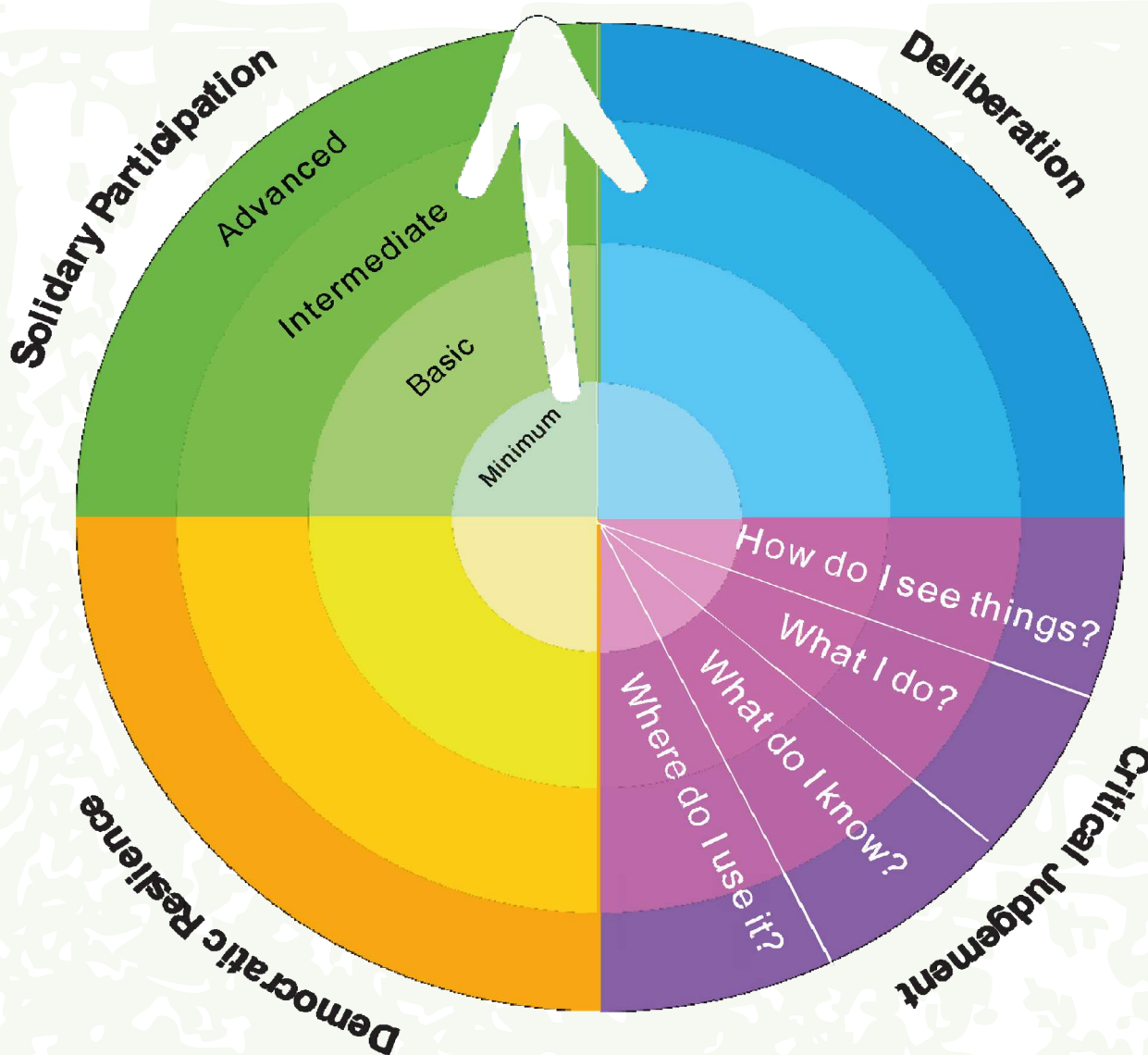
Tilastollinen analyysi

Tilastollinen analyysi on toteutettu hyödyntämällä European Social Survey -aineistoa demokration ihanteiden ja asenteiden sekä poliittisen osallistumisen välisen suhteen analysoimiseksi. Tämä analyysi on

täydennetty European Values Survey -aineistolla. Oletuksena on, että epädemokraattisten ihanteiden ja asenteiden lisääntyminen, joka yhdistyy näiden ryhmien korkeampaan poliittiseen osallistumiseen, muodostaa riskin liberaaleille edustuksellisille demokratioille. Analyysi tarjoaa myös erittäin merkityksellisiä indikaattoreita demokratiakasvatuksen ohjelmien kehittämiseen, joiden tavoitteena on vahvistaa nuorten ja laajemmin kaikkien Euroopan kansalaisten ja ei-kansalaisten vastuullista demokraattista toimintakykyä, erityisesti sosiaalisissa ryhmissä, joilla on matalat tai keskinkertaiset poliittiset ihanteet.

Eurooppalaisen opetussuunnitelman hahmotelma

Kuuden eurooppalaisen maan kansalaiskasvatuksen tilannetta, opetussuunnitelmia ja pedagogisia käytäntöjä analysoimalla on saatu aikaan vastuullisen demokraattisen kansalaisuuden osaamisen viitekehykseen perustuvan eurooppalaisen opetussuunnitelman hahmotelma. Molempia tullaan testaamaan paikallisissa pilottiprojekteissa. Tämä hahmotelma tukee myös työkalujen kehittämistä demokatiakompetenssien osaamisen arviointiin.

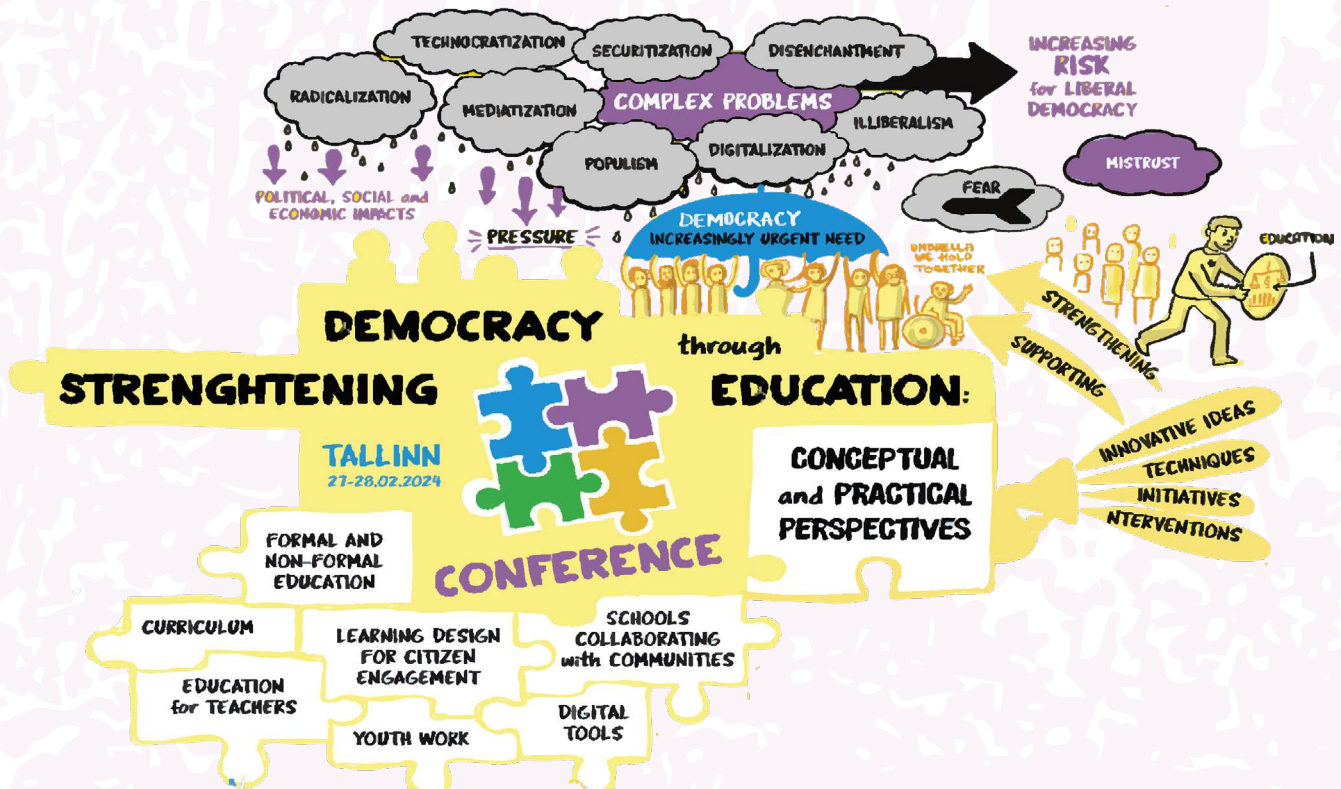

DEMOCRAT-projekti suunnittelee järjestävänsä välikonferenssin (M12) ja loppukonferenssin (M34), jotka kohdistuvat keskeisiin kansallisiin ja kansainvälisiin sidosryhmiin. Näiden tavoitteena on lisätä tietoisuutta projektin toiminnasta, edistää keskustelua ja levittää saavutettuja tuloksia.

Ensimmäinen konferenssi Tallinnassa

Onnistunut välikonferenssi järjestettiin Tallinnan yliopiston (TLU) toimesta Tallinnassa helmikuussa 2024. Konferenssi toimi lisätyökaluna sidosryhmien sitouttamiseen ja heidän arvokkaan palautteensa saamiseen. Tapahtuma houkutteli enemmän osallistujia kuin alun perin suunniteltiin, ja paikalla oli yli 100 henkilöä. Yksityiskohtainen raportti konferenssista löytyy projektin verkkosivuilta.

Konferenssin tarkoituksena oli esitellä DEMOCRAT-projektin visio demokratiakasvatuksesta ja osaamisen viitekehys, esitellä tilastollisen analyysin alustavat tulokset ja hahmotella eurooppalainen opetussuunnitelma. Lisäksi konferenssi tarjosi tilaa muille demokratiakasvatukseen keskittyville eurooppalaisille projekteille ja mahdollisti kokemusten ja tiedon jakamisen alan toimijoiden kesken. Paikalla oli yli 100 osallistujaa.

Loppukonferenssi Barcelonassa

Loppukonferenssi järjestetään Barcelonassa 20. marraskuuta 2025. Konferenssin painopisteenä on saavutettujen tulosten esittely, ja tavoitteena on vahvistaa ja laajentaa demokratiakasvatuksen käyttöä kansallisissa koulutusjärjestelmissä. Tapahtumassa esitellään paikalliset pilottiprojektit ja niiden toimenpiteet. Lisäksi konferenssissa laaditaan politiikkasuosituksia tukemaan ehdotetun demokratiakasvatuksen strategian käyttöönottoa päättäjien toimesta. Konferenssi edistää myös työkalupakin (demokratiakompetenssien osaamisen viitekehys, opetussuunnitelmat, pedagogiset työkalut jne.) hyödyntämistä alan toimijoiden ja oppilaitosten parissa.

Paikalliset pilottiprojektit

Jokaisessa osallistujamaassa perustetaan paikallisia pilottiprojekteja, jotka koostuvat kouluissa toteutettavista interventiosarjoista. Näiden interventioiden avulla ehdotettuja ratkaisuja testataan käytännössä, ja painopisteenä ovat neljä keskeistä osaamista: solidaarinen osallistuminen, harkinta, kriittinen ajattelu ja arviointi ja demokraattinen resilienssi. Opettajat toteuttavat interventiot, ja kansallinen tiimi arvioi niiden vaikutuksia. Projektien avulla kerätään tietoa koulutusikästä demokration edistämiseksi.

Interventioiden ohjeistus

Interventioiden suunnittelua varten on laadittu ohjeistusasiakirja, jota kehitetään edelleen elävien laboratorioiden (living labs) antaman palautteen perusteella. Asiakirja sisältää ohjeita kolmesta keskeisestä alueesta:

1. Maan erityistarpeisiin soveltuvien verkostojen ja organisaatioiden kehittäminen.
2. Interventioiden valinta, kehittäminen ja toteuttaminen.
3. Interventioiden, pilottien ja laajennuspotentiaalnin arviointi.

Seuranta ja arviointi

Vahva seuranta- ja arviointimenetelmä otetaan käyttöön tulosten tieteellistä arviointia varten. Menetelmä sisältää:

- Opettajien tekemän osaamisen arvioinnin sekä
- oppilaiden itsearviointin, joka toteutetaan interventioiden alussa ja lopussa.

Molemmissa arvioidaan neljää RDC-osaamisaluetta (solidaarinen osallistuminen, harkinta, kriittinen ajattelu ja arviointi ja demokraattinen resilienssi) neljällä taitotasolla (minimaalinen, perustaso, keskitaso ja edistynyt).

Jokaiselle osaamisalueelle ja taitotasolle on määritelty tarkat kuvaukset. Lisäksi arviointikehikko sisältää:

- Opettajien itsearvioinnin, jonka tavoitteena on tunnistaa koulutustarpeet.

Jokainen interventio ja pilottiprojekti arvioidaan erikseen. Interventiot arvioivat kansalliset tiimit, kun taas paikalliset pilottiprojektit arvioivat kansallisten tiimien ulkopuoliset konsortion jäsenet. Jälkimmäisen arvioinnin tavoitteena on arvioida onnistuneiden interventioiden laajennuspotentiaali

Demokratian vahvistaminen

Demokratian suojelemiseksi EU:ssa on tärkeää asettaa transformatiivinen demokratiakasvatus etusijalle. Tämä edellyttää liikkuvuuden ja keskinäisen oppimisen edistämistä sekä kykyä pysyä digitaalisen kehityksen ja ympäristöhaasteiden tahdissa.

Osaamisen viitekehys

Selkeä kansalaisosaamisen viitekehys tulisi ohjata siirtymää kohti transformatiivista demokratiakasvatusta. Tämä täydentäisi EU:n ja Euroopan neuvoston nykyisiä viitekehyksiä.

Eurooppalainen opetussuunnitelma

Laadi eurooppalainen opetussuunnitelma, joka ohjaa kouluja toteuttamaan dynaamisia transformatiivisia demokratiakasvatuksen strategioita. Opetussuunnitelman tulisi olla joustava ja mukautua oppilaitosten pedagogisiin käytäntöihin sekä monimuotoisiin kansallisiin ja alueellisiin koulutusjärjestelmiin.

Uudet käytännöt koulutuksessa

Hankkeessa laaditaan kehys eurooppalaiselle opetussuunnitelmalle. Kehyksen tavoitteena on edistää uusia käytäntöjä oppilaitoksissa ja oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelmien uudistaminen

EU:n jäsenvaltioiden pitäisi päivittää opetussuunnitelmansa sisällyttämään demokratiakasvatus keskeiseksi osaksi muodollista koulutusta, jotta se olisi opiskelijoille merkityksellistä ja kiinnostavaa.

Kouluista demokraattisia keskuksia

Koulujen tulisi muuttua elinvoimaisiksi demokraatiatekojen laboratorioiksi, joissa demokraatiakasvatus integroituu päivittäiseen opetukseen, eikä rajoitu vain viikoittaiseen yhteiskuntaopin oppituntiin. Koulujen pitää aktiivisesti osallistua paikallisiin, globaaleihin ja digitaalisiin yhteisöihin käyttämällä osallistavia johtamismenetelmiä.

Vastuullisen kansalaisuuden edistäminen

Opiskelijoiden on ymmärrettävä oikeutensa ja velvollisuutensa sekä opittava toimimaan harkitusti vertaisryhmissään, opettajiensa kanssa ja paikallisviranomaisten kanssa.

Opettajankoulutus

Opettajien rooli on keskeinen. Heidän on luotava ympäristöjä, joissa opiskelijat voivat tutkia ja harjoitella demokratiaa. EU:n ja jäsenvaltioiden tulisi tarjota opettajille oppimis- ja mentorointimahdollisuuksia, jotta nämä voivat valmistautua tärkeään tehtäväänsä